

סוף מעשה

במחשבה תחילה

מאמר מחשבה לפרשת השבוע המביא לידי מעשה

תש(א)יר את המפתחות

ואדברה... יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי". הכל נשמע ונראה כמו שירה.

לפתע, במעבר חד, הלשון המליצית נשאר, אבל חשך משחור תארה: "שיחת לו לא בניו מומם דור עיקש ופתלתול... אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית... אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם".

לזה קוראים "שירה"!?!

מדי שנה בשמחת תורה ניגש הגבאי המבוגר לבימה, דפק עליה קלות והקהל השתתק, ממתין לקטע המוכר שחזר על עצמו מדי שנה בשנה, הדבר היחיד שהשתנה בגבאי, היה גילו שמדי שנה הוסיף לטפס.

הגבאי היה דופק על הבימה, ומכריז שאין בו כח יותר לנהל את בית הכנסת על כל המשתמע מכך, חפץ הוא לעזוב את תפקידו ושלבקשה יואיל מאן דהו להחליף אותו בתפקיד הקשה הזה. סיום דבריו של הגבאי לווה בקרקוש חזק: צרור המפתחות העבה של בית הכנסת הונח על הבימה והתחכך בה

בקול רעש גדול.

הקהל מצידו שיתף פעולה היטב והפציר בו שאין כמוהו לתפקיד הגבאות, רק הוא זוכר את שמות כל המתפללים ואת הימים המיוחדים לכל אחד, הוא מחלק עליות באופן שווה ובזכותו בית הכנסת מתפקד היטב. "אנא", הפצירו בו כולם, "תישאר בתפקיד".

הגבאי התרצה, המפתחות נלקחו, והכל המשיכו לחייך עד השנה הבאה בשמחת תורה. כולם, חוץ מיענקי. נמאס

"אבא, קיבלתי תעודה מבית הספר", הכריז נתנאל בקול רם.

אבא חייך חיוך רחב ונטל את התעודה להביט בציונים. הוא הקריא בקול ופניו התכרכמו משורה לשורה: תפילה - טעון שיפור; חומש - כמעט טוב; הלכה - טוב; הליכות ונימוסים - כמעט מספיק...

בעמוד השני של התעודה הופיעו מקצועות נוספים, באחת השורות הופיע: "זמרה - טוב מאוד".

האב קרא את השורה בקול, ניגש לנתנאל והעניק לו סטירה הגונה.

נתנאל המופתע לא הבין: מילא מגיעה לו סטירה על שאר הציונים, אבל על הציון הכי טוב מעניקים לו סטירה???

אביו תהה בעצב: "אחרי כל הציונים הללו עוד יש לך חשק לשיר!?!..."

פרשתנו מכילה פרק אחד בלבד, כשלקראת סיומה נאמר "ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני

העם". ואכן, פרשת האזינו קרויה "שירת האזינו". היא אף נכתבת בספר התורה בצורת 'אריח על גבי אריח', דהיינו שכותבים בצד ימין מספר מילים ומשאירים בשורה קטע חלק וממשיכים לכתוב כמה מילים בצד השמאלי. כך שאחרי מספר שורות - העמוד בספר התורה כתוב משני צדדיו ואמצעו חלק.

בתחילת הפרשה הפסוקים כתובים בלשון פיוטית ומלאים דימויים ותיאורים נפלאים: "האזינו השמים

תוכחה שנקראת שירה

מי יחליף את הגבאי הקשיש?

בה אנו למדים מהמדרש על הפסוק "חֲצִי אֲכַלְהָ בָם - חֲצִי כְלִים וְהֵם אֵינָם כְּלִים". אנחנו מחוברים אל הקב"ה בקשר - בל יינתק - כמו המפתחות שמחוברים היו אל הגבאי - "כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו".

אחד הדברים המופלאים בתורת ישראל אלו פרשיות התוכחה שחותמות את מעגל השנה - מכי תבוא ועד האזינו - אף אחד אינו חושב לוותר עליהן. למרות שהן מיידאות את האדם, למרות שהן אינן נעימות למשמע אוזן, הן ראייה לכך שהקב"ה אינו מוכן לוותר עלינו. הוא יעניש, הוא ייסר במידת הצורך, אבל לעולם לא ימירנו באחרים.

כשמתבוננים בכך לעומק, מבינים שעל אף התעודה עם הציונים הגרועים שהבאנו השנה שוב, החיבור העמוק הזה בין הקב"ה לבניו הוא בהחלט סיבה טובה לשיר.

"את כל דברי השירה הזאת" - - -

לו מכל הסיפור הזה. כל שנה אותו סיפור, כל שנה אותה חנופה, כל שנה הגבאי סוחט רחמים ותשומת לב.

אתא ובא שמחת תורה, הגבאי הקשיש דפק את הדפיקה המסורתית על הבימה ויענקי נכנס לכוננות. ברגע שהגבאי סיים את המונולוג הנרגש שלו והניח את הצרור, שררו שתיים-שלוש שניות של שקט מתוח, כללי הטקס נשמרו בקפידה.

את פסק הזמן הזה יענקי ניצל בדרמטיות: הוא ניגש בצעד חד לבמה והושיט יד לקחת את צרור המפתחות.

הקהל כולו עצר את נשימתו, מבין שהשנה כנראה משהו הולך להשתנות בבית הכנסת שלהם.

יענקי נטל את המפתחות ביד בוטחת, אלא שאחרי רגע ידו נעצרה: צרור המפתחות היה קשור בחוט ארוך למחזיק המפתחות שהיה מחובר לחגורתו של הגבאי...

במהלך הימים הנוראים מדי שנה נקראת פרשת האזינו,

"כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה" (לב, כח)

אם "אובד עצות המה", שואל הגה"ק החיד"א בספרו "נחל קדומים", מה טעם להוסיף את ההמשך שלכאורה מיותר "ואין בהם תבונה".

חז"ל מספרים במסכת מגילה (יב:): כאשר מיאנה ושתי לבוא בדבר המלך אחשוורוש וחמתו בערה בו, שלח לחכמי ישראל שיפסקו את דינה.

שתו חכמי הסנהדרין את לבם לכך שבכל פסק דין שיוציאו - יימצאו ניזוקים. שכן אם יצדיקו את אחשוורוש ויהרוג אותה - לאחר שיתפכח מיינו יכעס עליהם; וכן אם יצדיקו את ושתי ויוציאו את דינה לזכות - יכעס עליהם אחשוורוש שלא חשו מספיק לכבודו. נמנו וגמרו להשיב לו תשובה מתחמקת, וענו שמיום שנחרב בית המקדש וגלו מארץ ישראל, ניטלה מהם היכולת לדון בדיני נפשות ולכן למרות רצונם העז לעזור למלך, אין הם יכולים לפסוק בדין זה.

מבאר החיד"א שלעיתים כאשר האדם נמנע מתשובה ומציג עצמו כ"אובד עצות", הרי שדווקא כאן טמונה חכמתו. דבר זה רצתה התורה לשלול כדי שנבין היטב את הכוונה, והוסיפה "ואין בהם תבונה".

"כי דור תהפוכות המה" (לב, כ)

סיפר הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחה, שבעת ששהה בגרמניה, התארח באחת השבתות אצל בעל בית מנכבדי הקהילה, באמצעה של סעודת ליל שבת קודש נגמר היין בשולחן ובעל הבית שלח שני משרתים להביא יין מהמרתף.

רבי בונים הסיק מיד שכיון שמשרת אחד יהודי ואחד גוי, הרי שבעל הבית מעוניין שהיהודי יביא את היין מן המרתף על מנת שלא ייעשה יין נסך ואילו משנהו הנכרי יחזיק עבורו את הנר שיוכל לראות את הדרך.

אלא שכאשר עלו שניהם מן המרתף, ראה רבי בונים שהמשרת הגוי סוחב את כד היין שהפך לנסך והיהודי מחלל שבת ואוחז בעבורו את הנר... פירש על כך הרה"ק מפשיסחה את מילות הפסוק "כי דור תהפוכות המה", שכל אחד אחז בתפקידו של השני, הפכו את היוצרות וגרמו להרס במקום לתיקון.

ניתן בדרך רמז להוסיף, שלעיתים אין האדם צריך לשנות את תכונותיו, אלא רק לסדר את הזריוות לדבר מצוה ואת העצלות למקרים בהם היצר מפתה, וכן על זו הדרך. לדאוג להפוך את היוצרות ולזכות לכתובה וחתימה טובה.

{ במחשבה שניה }

נדלים וכרשים דפקנו דלתיך

משכלו כל הפיוסים וההסברים קבע יחיאל פגישה עם נחמיה. "רצוני לדעת מהם האחוזים שלי ברווחי החנות".

נחמיה הרים גבה: "אתה רוצה לדעת כמה אחוזים יש לך במסחרי?!"

יחיאל חיך במרירות: "יודע אני שאינני שותף באחוזי הרווח, כל רצוני הוא לדעת כמה אין לי, כדי להראות לאשתי ולהפסיק את טענותיה..."

על פי משל נפלא זה שהובא בשמו של המגיד מדובנא, מבאר המגיד את הנמשל:

היצר מסית את האדם תדיר "לקחת את הזמן". הוא אומר לו שעוד יגיע הזמן לחזור בתשובה, אבל שום דבר אינו בוער כרגע.

כנגד זה מעניקה התורה עצה לאדם: "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור", תסתכל מדי פעם לאחור ותערוך את חשבון השנים, לא כדי לראות כמה יש לך, אלא לראות כמה אין לך...

בדרך אפשר ניתן להוסיף: מי שנעשה לו נס מנכין לו מזכויותיו, כאשר יתבונן האדם בקורותיו האישיים, יראה עד מהרה שאין על שמו יתרה של זכויות, חסדי הבורא גברו עליו מעל ומעבר למה שעשה בפועל, וממילא התבוננות זו ב"ימות עולם" - לא משהו היסטורי מדורות עברו, אלא "ימות עולם" שלך - תביא להכרה בנחיצות וחשיבות עשיית התשובה בהקדם.

היה מקבל את כל הנתונים שהוציא נחמיה לצרכי מסחרו, היה מעניק מחיר לכל אבן ואף עמד בחנות ושירת את הלקוחות. לזה החמיא ואת זה שכנע, לאחד העניק הטבה עם חיוך וקריצה ולשני ערך מבצע של אחד פלוס אחד.

ההסכם עבד לשביעות רצון כולם

**העניק מחיר לכל אבן
ואף עמד בחנות ושירת
את הלקוחות. לזה
החמיא ואת זה שכנע,
לאחד העניק הטבה
עם חיוך וקריצה ולשני
ערך מבצע של אחד
פלוס אחד**

כשיחיאל מקבל משכורת נאה מנחמיה, שהפך לגביר העיר בכמה חודשים של מסחר מוצלח.

ואז הגיעו הטענות: אשתו של יחיאל החלה להציק לו בדרישה שיקנה לה תכשיטים כמו שקונה נחמיה לאשתו. אין זה הוגן שאתם שותפים - טענה האשה כשהיא מעוותת את הנתונים לטובתה - ולה יהיו תכשיטים שלי אין.

הסבריו של יחיאל על מחירים, חשבון ותלושי משכורת - נפלו על אוזניים אטומות. הנתונים לא יבלבלו את דעתה. היא רוצה תכשיטים כמו אשת הגביר.

"זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור" (לב, ז)

בפשוטו של מקרא וכן בתרגום אונקלוס, פירוש המילים הוא להסתכל מה היה בעבר, לזכור את קורות העתים ולהתבונן בשנותיו של כל דור ומה שקרה בהן.

למי שטוען שהיסטוריה איננה מעניינת אותו, בא רש"י ומוסיף: "זכור ימות עולם - מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו". דהיינו, שההתבוננות בימות עולם ובשנות דור ודור, היא תזכורת לשוב בתשובה מכוח העונש שקיבלו הקודמים.

ומה עם אלה ש"לא מתחברים" למה שהיה?

נחמיה היה סוחר גדול ביהלומים ואבני חן, בקי היה בשמותן, בטיבן, בגודלן ובנקיותן. ידע היכן כדאי לרכוש סחורה באיכות טובה ואצל אנשים מהימנים, איזו אבן כדאי לשבץ באיזה תכשיט, ולהפיק את המקסימום מן האבנים היקרות והיפות שנפלו לידינו.

דבר אחד חשוב מאוד היה חסר לו לנחמיה: ידע מסחרי. הוא לא ידע כמה כסף לגבות על כל אבן כך שלאחר כל הוצאות הנסיעה, הימים ששהה בירידים, השעות שהקדיש לבחינת הסחורה ותשלומים שונים ששילם במעברי המכס ועל שכירות חנותו - עוד יישארו בידו אי אלו פרוטות למחיה.

בלית ברירה שכר נחמיה את יחיאל, יהודי ללא מעות במזומן אך עם חוש מסחרי שנדף למרחקים. יחיאל